

Rožaňski proti Polsku, rozsudek ze dne 18. 5. 2006

Stěžovatel: Rožaňski

Žalovaný stát: Polsko

Číslo stížnosti: 55339/00

Datum: 18.05.2006

Článek Úmluvy: čl. 25

čl. 27

čl. 41

čl. 44

čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: pozitivní závazky, právo na respektování rodinného života, respektování soukromého života, spravedlivé zadostiučinění

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PRVNÍ SEKCE

18. května 2006

VĚC ROŽAŇSKI

(Rozsudek ve věci Rožaňski v. Polsko)

Evropský soud pro lidská práva - První sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci C.L. Rozakis, předseda, L. Loucaides, F. Tulkensová, E. Steinerová, L. Garlicki, K. Hajiyeve, D. Spielmann a dále S. Nielsen, tajemník sekce, po projednání na neveřejném zasedání dne 6. dubna 2006, vynesl uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ má svůj počátek ve stížnosti (č. 55339/00) proti Polské republice předložené Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) podle bývalého čl. 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) polským občanem panem Stanislawem Rožaňskim dne 6. března 1997.
2. Polská vláda (dále jen „Vláda“) byla zastoupena svými zmocněnci K. Drzewickim a později J. Wolasiewiczem.
3. V průběhu řízení stěžovatel tvrdil, že je mu bráněno v tom, aby uznal otcovství k dítěti, jehož je

biologickým otcem, a že je obětí porušování jeho práva na respektování jeho „soukromého a rodinného života“ garantovaného čl. 8 Úmluvy. Stěžovatel byl před Soudem zastoupen panem P. Rybińskim, advokátem provozujícím praxi v Gdańsku.

4. Stížnost byla postoupena Soudu dne 1. listopadu 1998, když vstoupil v platnost Protokol č. 11 k Úmluvě (čl. 5 § 2 Protokolu č. 11).
5. Stížnost byla přidělena Čtvrté sekci (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu). V rámci této sekce byl k projednání případu vytvořen senát (článek 27 § 1 Úmluvy), jak stanoví ustanovení 26 § 1 Jednacího řádu Soudu.
6. Dne 1. listopadu 2004 změnil Soud složení svých sekcí (ustanovení 25 § 1 Jednacího řádu Soudu). Tento případ byl pak přidělen nově složené První sekci (článek 52 § 1 Jednacího řádu Soudu).
7. Rozhodnutím ze dne 10. března 2005 prohlásil Soud stížnost za přípustnou.
8. Stěžovatel i Vláda předložili svá stanoviska k meritum věci (ustanovení 59 § 1 Jednacího řádu Soudu). Obě strany na tato stanoviska vzájemně reagovaly.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Stěžovatel se narodil v roce 1960 a žije v Gdańsku.
3. V letech 1990 až 1994 žil stěžovatel s B.F. Dne 29. srpna 1992 porodila B.F. dítě, chlapce D. Chlapec byl zaregistrován v knize narození matriky pod fiktivním jménem „Stanislaw F.“ vytvořeným z prvního jména stěžovatele a z příjmení matky.
4. V dubnu 1994 vztah s B.F. skončil. B.F. přenechala dítě stěžovateli a na dobu přesahující jeden měsíc zmizela. Stěžovatel předkládá kopii dopisu, v němž B.F. uvádí, že jej i chlapce opouští a že se nyní oba musejí o sebe postarat sami. Jelikož později dítě onemocnělo, ponechal je stěžovatel v nemocnici. B.F. vzala dítě z nemocnice 21. května 1994. Poté se několik měsíců ukryvala. Od té doby stěžovatel ztratil s dítětem kontakt.
5. Ještě předtím, dne 18. dubna 1994, podal stěžovatel u Okresního soudu v Gdańsku žalobu, v níž požadoval, aby bylo určeno otcovství k D., a tvrdil, že je jeho biologickým otcem. Následně byl stěžovatel soudem obeslán a vyzván, aby předložil některé listiny za účelem jmenování opatrovníka, který podá žalobu na určení otcovství jménem dítěte, jelikož podle vnitrostátního práva údajný biologický otec, který s matkou neuzavřel manželství, postrádá legitimitu k podání žaloby v řízení o určení otcovství. Stěžovatel tak neučinil.
6. Přípisem ze dne 20. května 1994 Středisko sociální pomoci v Gdańsku informovalo příslušný soud o situaci D. a požádalo jej, aby učinil opatření k dohledu nad B.F. při výkonu jejích rodičovských práv. Úřednice příslušná pro sociální pomoc rovněž ve svém přípisu adresovaném stěžovateli tohoto o tom informovala a uvedla, že ve světle informací obdržených od jeho sestry, by podle jejího názoru nebyl schopen se o dítě řádně starat.
7. Poté Okresní soud v Gdańsku zahájil opatrovnické řízení ohledně D. Rozhodnutím ze dne 26. května 1994 soud nařídil, aby byl D. vzat do veřejné péče. Krátce poté bylo toto rozhodnutí zrušeno.
8. V srpnu 1994 Okresní soud v Gdańsku požádal vyšetřující orgány, aby zjistily, zda B.F. spáchala trestný čin tím, že vystavila D. bezprostřednímu nebezpečí závažné újmy na zdraví. Vyšetřování bylo zahájeno v listopadu 1995.
9. Rozhodnutím ze dne 27. ledna 1995 vydal okresní soud nové rozhodnutí, na jehož základě byl D. vzat do veřejné péče. Práva B.F. k dítěti byla omezena a bylo jí pouze dovoleno jej navštěvovat. Stěžovatel nebyl stranou řízení. B.F. odmítla vydat D. policistům, kteří si pro dítě přišli, aby je odvezli do dětského domova.
10. Téhož dne podal stěžovatel nový návrh okresnímu soudu, aby jmenoval opatrovníka zastupujícího D. pro účely řízení o určení otcovství.
11. Ještě předtím, dne 9. ledna 1995, požádal stěžovatel okresního prokurátora v Gdańsku, aby

jeho jménem zahájil řízení o určení otcovství k D. V odpovědi ze dne 5. května 1995 prokurátor připomněl, že stěžovatel požádal již dříve civilní soud svým návrhem ze dne 27. ledna 1995, aby určil dítěti opatrovníka s cílem zahájit řízení o určení otcovství, a že by tudíž bylo vhodné, aby vyšetřující orgány posoudily stěžovatelovu žádost, která by v případě její úspěšnosti vedla ke dvěma paralelním řízením ve stejnou dobu, přičemž by se obě týkala určení stěžovatelova otcovství k D.

12. V červenci 1995 soud zamítl stěžovatelův návrh ze dne 27. ledna 1995, protože nezaplatil soudní poplatek. Později stěžovatel poplatek zaplatil a řízení bylo obnoveno.
13. Při ústním jednání dne 10. listopadu 1995 stěžovatel vzal zpět svůj návrh na určení opatrovníka a soud řízení přerušil.
14. Dne 15. března 1996 prohlásila B.F. před Okresním soudem v Gdaňsku, že její nový partner J.M. je biologickým otcem D. Dne 18. března 1996 podala B.F. okresnímu soudu návrh, aby byla plně obnovena její rodičovská práva. Rozhodnutím ze dne 26. března 1996 okresní soud zrušil své rozhodnutí ze dne 27. ledna 1995 o vzetí D. do veřejné péče a nařídil, že D. zůstane u matky až do ukončení řízení, neboť vzal v úvahu, že se její životní podmínky zlepšily a že se matka bude moci řádně o dítě starat až do konečného rozhodnutí o merituu věci.
15. Rozhodnutím ze dne 10. července 1996 omezil okresní soud rodičovská práva B.F. tím, že určil opatrovníka, který bude dohlížet na její výkon rodičovských práv.
16. Dne 15. července 1996 byl J.M., nový partner B.F., uznán legálním otcem D., když bylo uznáno jeho otcovství.
17. Dne 8. srpna 1996 požádal stěžovatel prokurátora při Okresním soudu v Gdaňsku, aby zahájil vyšetřování ohledně rodičovských práv. Tvrdil, že v souvislosti s relevantním řízením došlo ke spáchání trestného činu. Rozhodnutím ze dne 30. srpna 1996 odmítly vyšetřovací orgány zavést vyšetřování, neboť shledaly, že v souvislosti s řízením o rodičovských právech stěžovatele nedošlo k žádnému porušení zákona.
18. Dne 8. srpna 1996 podal stěžovatel okresnímu soudu další návrh, jímž požadoval, aby byl určen opatrovník k zastupování dítěte za účelem zahájení řízení o určení otcovství. Rozhodnutím ze dne 15. listopadu 1996 okresní soud tento návrh zamítl, přičemž konstatoval, že stěžovatel není k žalobě oprávněn, jelikož po prohlášení ze dne 15. července 1996 je legálním otcem dítěte (D.) J.M.
19. Dne 12. listopadu 1996 požádal stěžovatel opětovně prokurátora, aby zahájil trestní řízení, a tvrdil, že rodný list D. byl zfalšován. Dne 20. prosince 1996 okresní prokurátor v Gdaňsku odmítl žádosti stěžovatele vyhovět, neboť shledal, že rodný list dítěte byl změněn po uznání otcovství D. novým partnerem matky J.M. Prokurátor poznamenal, že podle platného zákona je uznání dítěte za vlastní možné pouze tehdy, dá-li k tomu souhlas jeho matka. Tím, že došlo k opravě rodného listu D. tak, aby odrážel uznání otcovství provedené se souhlasem matky, nedošlo ke spáchání žádného trestného činu.
20. Stěžovatel se proti tomuto rozhodnutí prokurátora odvolal. Dne 15. května 1997 odvolací prokuratura jeho odvolání zamítla.
21. Dne 15. ledna 1997 stěžovatel napadl rozhodnutí Okresního soudu v Gdaňsku ze dne 15. listopadu 1996, kde se uvádělo, že vzhledem k tomu, že J.M. uznal své otcovství k D., není stěžovatel oprávněn podat návrh na zahájení řízení o určení otcovství. Dne 29. ledna 1997 soud jeho odvolání zamítl.
22. Dopisem ze dne 22. ledna 1997 předseda Okresního soudu v Gdaňsku informoval stěžovatele, že řízení o určení otcovství bylo přerušeno vzhledem k tomu, že nový partner paní B.F. uznal své otcovství k dítěti.
23. Dne 30. října 1997 si stěžovatel stěžoval u odvolacího soudu, že Okresní soud v Gdaňsku neučinil opatření v zájmu dítěte, aby bylo uznáno stěžovatelovo otcovství. Uvedl, že nemá k dítěti přístup, ačkoliv je jeho biologickým otcem. Tvrdil, že rodičovské schopnosti B.F. nejsou adekvátní, jak dokazuje skutečnost, že její dvě další děti, K. a T., byly umístěny do náhradní rodiny, že v roce 1994 mu B.F. přenechala dítě a opustila je na více než jeden měsíc a že muž,

který uznal své otcovství k dítěti, je recidivista. Stěžovatel zdůraznil, že soud vycházel pouze z tvrzení matky, že zcela přehlížel jeho zájmy jakožto biologického otce dítěte a že nevzal řádně v úvahu nej lepší zájmy dítěte.

24. Dopisem předsedy Odvolacího soudu v Gdaňsku ze dne 1. prosince 1997 byl stěžovatel informován, že písemné vyhotovení rozhodnutí ze dne 15. listopadu 1996, jímž okresní soud zamítl stěžovatelovu žádost o určení opatrovníka dítěti pro účely řízení o určení otcovství, bylo zasláno na špatnou adresu. Rozhodnutí by tudíž mělo být znovu doručeno stěžovateli. Stěžovatel byl dále informován, že Okresní soud v Gdaňsku dne 18. dubna 1997 omezil rodičovská práva B.F. a J.M. k D. a že byl určen opatrovník, který má na ně dohlížet při výkonu jejich rodičovských práv.
25. Svými dopisy z 22. prosince 1997 a ze 7. ledna 1998 informoval předseda odvolacího soudu stěžovatele, že jeho další stížnosti na postup okresního soudu ohledně D. jsou nepodložené a že otcem dítěte je J.M.
26. Dopisem ze dne 12. ledna 1998 krajský prokurátor v Gdaňsku připomněl, že žádost stěžovatele o zahájení řízení jeho jménem za účelem jeho uznání jako biologického otce D. byla zamítnuta dne 5. května 1995, jelikož neslouží nejlepším zájmům dítěte.
27. Dne 6. listopadu 1998 informovalo Ministerstvo spravedlnosti stěžovatele, v odpovědi na jeho stížnosti, že spis k případu dítěte byl přezkoumán a že stěžovatelovy stížnosti na pochybení při uznání jeho postavení jakožto biologického otce jsou neopodstatněné.
28. Stěžovatel nemá k dítěti přístup.
29. Relevantní vnitrostátní právo a praxe
30. Články Ústavy
31. Článek 47 Ústavy stanoví, že:

„(e) každý má právo na právní ochranu svého soukromého a rodinného života, své cti a dobré pověsti a na to, aby činil rozhodnutí o svém soukromém životě.“

37. Podle článku 48 mají rodiče právo vychovávat své děti podle jejich vlastního přesvědčení. Takováto výchova musí respektovat stupeň vyspělosti dítěte jakož i jeho svobodu a svědomí. K omezení rodičovských práv smí dojít pouze v případech stanovených zákonem a pouze na základě konečného soudního rozhodnutí.“
38. Článek 72 Ústavy stanoví, že: „Polská republika zabezpečí ochranu práv dětí.“
39. Článek 190 Ústavy ve své relevantní části stanoví toto:

„1. Rozsudky Ústavního soudu jsou všeobecně závazné a konečné.

2. Rozsudky Ústavního soudu ... musí být publikovány bez průtahů.
3. Rozsudek Ústavního soudu nabývá účinnosti ode dne jeho uveřejnění; Ústavní soud však může stanovit jiný den jako ukončení závaznosti normativního aktu. Tato lhůta nesmí překročit 18 měsíců, pokud jde o zákon, a 12 měsíců, pokud jde o jiný normativní akt. Má-li rozsudek finanční důsledky nepředvídané státním rozpočtem, stanoví Ústavní soud den ukončení účinnosti dotčeného normativního aktu poté, co si vyžádá stanovisko Rady ministrů.
4. Rozsudek Ústavního soudu o neslučitelnosti normativního aktu, na jehož základě bylo vydáno konečné soudní rozhodnutí, konečné správní rozhodnutí nebo urovnání jiných záležitostí, s Ústavou, s mezinárodní smlouvou nebo se zákonem, se stane základem pro obnovu řízení nebo pro zrušení rozhodnutí nebo jiného urovnání způsobem a v souladu s principy uvedenými v ustanoveních aplikovatelných na dané řízení.“
5. Článek 401 zákona o civilním řízení stanoví, že strana civilního řízení, které skončilo konečným rozsudkem o meritů věci, může požádat, aby toto řízení bylo obnoveno, pokud Ústavní soud nalezl, že zákonné ustanovení, na jehož základě byl tento rozsudek vyneseno, je neslučitelné s Ústavou. Takováto žádost může být u příslušného soudu podána do jednoho měsíce od rozsudku Ústavního soudu.

6. Relevantní ustanovení zákona o rodině a o péči

7. Článek 72 zákona zní:

„Nepůsobí-li zde právní domněnka, že otcem dítěte je manžel matky, nebo byla-li tato domněnka vyvrácena, může být otcovství dítěte určeno uznáním otcovství otcem nebo rozhodnutím soudu.“

42. Prohlášení o otcovství dítěte lze učinit před úředníkem matriky, který vede knihu narození, manželství a úmrtí..

43. Článek 77 § 1 zní:

„Uznání otcovství k nezletilému dítěti podléhá schválení jeho matky. Pokud matka zemřela nebo pokud jí byla její rodičovská práva odejmuta, nebo kontakt s ní není možný, pak souhlas k uznání otcovství vydá opatrovník určený soudem.“

44. Podle článků 80 až 83 může návrh, aby určení otcovství bylo prohlášeno za neplatné, podat matka, dítě a muž, který své otcovství uznal. Podle článku 86 může návrh, aby určení otcovství bylo prohlášeno za neplatné, podat také prokurátor.

45. Podle článků 84 a 86 zákona může návrh na určení otcovství podat matka, dítě nebo prokurátor.

46. Článek 99 zákona stanoví, že k zastupování dítěte může být soudem určen opatrovník, nemůže-li je v soudním řízení zastupovat žádný z rodičů.

47. Rozsudek Ústavního soudu ze dne 28. dubna 2003

48. Ve svém rozsudku ze dne 28. dubna 2003 (K 18/02) rozhodl Ústavní soud o žádosti ombudsmana, aby byly článek 77 zákona o rodině a o péči a článek 84 § 1 tohoto zákona prohlášeny za neslučitelné s Ústavou. Ombudsman tvrdil, že skutečnost, že biologický otec není aktivně legitimován k tomu, aby podal soudu návrh na uznání svého otcovství k dítěti narozenému mimo manželství, a že takovýto návrh může jménem otce podat pouze státní prokurátor, je porušením otcova práva na přístup k soudu, garantovaného Ústavou. Ombudsman dále tvrdil, že toto omezení přístupu k soudu je porušením těch ustanovení Ústavy, která zaručují respektování soukromého a rodinného života.

49. Ústavní soud konstatoval, že Ústava neupravuje otázku metod, které je třeba aplikovat, aby se určil původ dětí, na něž se nevztahuje domněnka otcovství manžela matky. Tato otázka je přenechána k úpravě zákonem. Nicméně, ústavní princip ochrany nejlepšího zájmu dítěte, zakotvený v článku 72 Ústavy, naznačuje preferenci, pokud jde o způsob, v jehož rámci má probíhat právní postup určení původu, a to tak, aby umožnil určení legálního původu v souladu s biologickým rodičovstvím dítěte.

50. Ústavní soud konstatoval, že podle článku 77 § 1 zákona o rodině a o péči uznání otcovství formou jednostranného prohlášení domnělého biologického otce podléhá matčinu souhlasu.

51. Ústavní soud konstatoval, že rozhodnutí legislativy podmínit efektivitu uznání otcovství prohlášením učiněným podle tohoto ustanovení matčíným souhlasem bylo ospravedlňováno potřebou ochrany osobnostních práv matky. Pokud by se tento souhlas zrušil, vznikla by situace, kdy by muž byl jedinou osobou způsobilou stanovit původ dítěte. To by vyústilo ve vytvoření právních vazeb neslučitelných s biologickou realitou a vystavilo by to matku nebezpečí obtěžování mužem, který by tvrdil, že je biologickým otcem jejího dítěte. Ústavní soud však dospěl k názoru, že by se nedalo ospravedlnit zavedení soudní kontroly nad matčíným souhlasem. To by vedlo v konečné fázi k nahrazení matčina souhlasu souhlasem soudu, což by podřývalo samotný důvod existence jednostranného prohlášení otcovství jakožto speciální metody stanovení právních vazeb mezi otcem a dítětem.

52. Dále se Ústavní soud přiklonil k názoru, že absence aktivní legitimacy před soudem pro muže, tvrdícího, že je biologickým otcem dítěte a usilujícího o to, aby jeho otcovství bylo zákonně uznáno v řízení upraveném článkem 84 zákona o rodině a o péči, je třeba vidět ve světle té skutečnosti, že uznání otcovství formou prohlášení je podmíněno výše zmíněným matčíným

souhlasem.

53. Nutnost matčina souhlasu na jedné straně a absence aktivní legitimacy před soudem k dosažení zákonného uznání otcovství na straně druhé vyúsťují v situaci, kdy při absenci takového souhlasu by byl biologický otec zbaven jakékoliv možnosti vytvořit právní vazby mezi jím samým a jeho dítětem, a to buď formou prohlášení nebo zahájením řízení o určení otcovství. Ústavní soud zdůraznil, že rozhodnutí vyšetřovacích orgánů zahájit řízení za účelem vytvoření takovýchto vazeb je zcela přenecháno jejich volné úvaze. Všechny tyto faktory pojaté jako celek přivedly Ústavní soud k závěru, že absence aktivní legitimacy biologického otce před soudem v řízení s cílem dosáhnout zákonného určení otcovství je v rozporu s článkem 72 Ústavy, upravujícím ochranu práv dětí jako ústavní princip. Ústavní soud dále prohlásil, že toto je rovněž v rozporu s právem otce na respektování jeho soukromého a rodinného života, zaručeného článkem 47 Ústavy. Kromě toho jsou tato ustanovení v rozporu s článkem 45 Ústavy, zaručujícím právo na přístup k soudu.

PRAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 8 Úmluvy
2. Stěžovatel tvrdil, že tím, že mu bylo zabráněno uznat za své dítě, o němž tvrdí, že je jeho biologickým otcem, se stal obětí porušení jeho práva na respektování „soukromého a rodinného života“. Odvolal se na článek 8 Úmluvy, jehož relevantní část stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého ... rodinného života ...

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“
3. Argumenty stran
4. Vláda
5. Vláda uznala, že vnitrostátní právo, aplikovatelné v relevantní době, neumožňovalo domnělému biologickému otci podat přímo soudní žalobu na to, aby jeho otcovství bylo právně uznáno. Avšak ustanovení zákona o rodině a péči předvíдалa několik právních postupů, jimiž stěžovatel mohl docílit, aby jeho otcovství bylo potvrzeno.
6. Zaprvé, ještě předtím, než byla stanovena otcovská vazba mezi D. a partnerem jeho matky, který uznal D. za své dítě s účinností od 15. července 1996, mohl stěžovatel požádat soud podle článku 99 zákona, aby určil opatrovníka, který by podal žalobu jménem dítěte s cílem určit stěžovatelovo legální otcovství. Dne 27. ledna 1995 stěžovatel skutečně požádal Okresní soud v Gdaňsku, aby byl takovýto opatrovník určen. Poději však, při ústním jednání konaném dne 10. listopadu 1995 stěžovatel vzal svou žádost zpět, načež soud toto řízení přerušil.
7. Za druhé, dokonce i poté, co J.M. uznal D. za svého syna, mohl stěžovatel zvolit právní postup podle článku 86 zákona o rodině a péči. Podle tohoto ustanovení mohlo být uznání dítěte napadeno vyšetřujícími orgány, které mohly podat žalobu na zrušení prohlášení o uznání otcovství učiněné J.M. Vláda tvrdila, že stěžovatel opomněl požádat prokurátora, aby takovou žalobu podal.
8. Stěžovatel
9. Stěžovatel tvrdil, že při neexistujícím souhlasu matky D. mohl zvolit dvě cesty vedoucí k určení jeho zákonného otcovství. První znamenala, že paternitní žalobu podá jménem dítěte soudem určený opatrovník. Dne 27. ledna 1995 stěžovatel skutečně požádal Okresní soud v Gdaňsku, aby takového opatrovníka určil.

Druhá cesta znamenala požádat prokurátora, aby podal paternitní žalobu jménem stěžovatele. Stěžovatel takovouto žádost předložil 9. ledna 1995. Avšak 9. května 1995 prokurátor zamítl jeho

žádosti vyhovět s odůvodněním, že jeho dřívější žádost o určení opatrovníka se dosud vyřizuje, takže není vhodné, aby se prokurátor takovou žádostí zabýval a zahajoval tak paralelní řízení. To svědčí podle stěžovatele o tom, že podle vnitrostátního práva tyto dvě cesty se vzájemně vylučovaly nebo přinejmenším to takto viděla v jeho případě prokuratura. Tato neomezená volná úvaha, k níž měl prokurátor právo ohledně zahájení paternitního řízení jménem domnělého otce, mu umožnila odmítnout postupovat při zkoumání stěžovatelovy žádosti ze dne 9. ledna 1995 ve světle jiného řízení, které v té době již probíhalo.

58. Stěžovatel dále tvrdil, že dne 8. srpna 1996 obnovil svou žádost o určení opatrovníka, avšak marně, protože mezitím se J.M. již stal zákonným otcem D., a to na základě svého uznání otcovství, které nabylo účinnosti dnem 15. července 1996. Polské orgány usoudily, že paternitní žalobu již nelze podat ohledně dítěte, o jehož zákonném otci již bylo rozhodnuto.
59. Stěžovatel uvedl, že další možností, kterou mohl použít, by bylo požádat prokurátora, aby podal žalobu na zrušení uznání otcovství panem J.M. Neměl však možnost takovou žalobu podat osobně a její podání bylo zcela přenecháno volné úvaze prokurátora.
60. Hodnocení Soudu
61. Obecné principy
62. Soud připomíná, že hlavním účelem článku 8 je chránit jednotlivce před arbitrárním jednáním státních orgán. Kromě toho mohou existovat při účinném „respektování“ rodinného života i pozitivní závazky. Tyto závazky mohou zahrnovat přijetí opatření k zabezpečení respektování soukromého života dokonce i v oblasti vztahů jednotlivců mezi sebou (Mikulič v. Chorvatsko, č. 53176/99, § 57 s dalšími odkazy).
63. Avšak hranice mezi pozitivními a negativními závazky státu podle tohoto ustanovení nevedou samy o sobě k přesné definici. Nicméně aplikovatelné principy jsou obdobné. V obou kontextech je třeba přihlídnout ke spravedlivé rovnováze, již je třeba docílit mezi konkurujícími si zájmy jednotlivce a společnosti jako celku; a v obou kontextech má stát určitý rozsah volné úvahy (Keegan v. Irsko, rozsudek ze dne 26. května 1994, Série A č. 290, str. 19, § 49; Kroon a ostatní v. Nizozemsko*, rozsudek ze dne 17. října 1994, Série A č. 297-C, str. 56, § 31).
64. Soud připomíná, že není jeho úkolem, aby nahrazoval vnitrostátní orgány při řešení paternitních sporů na vnitrostátní úrovni, ale spíše aby přezkoumával z hlediska Úmluvy rozhodnutí, která tyto orgány přijaly při výkonu své pravomoci k volnému hodnocení (viz Mikulič, citováno výše, § 59; Hokkanen v. Finsko, rozsudek ze dne 23. září 1994, Série A č. 299-A, str. 20, § 55). Soud bude tudíž zkoumat, zda žalovaný stát při zabývání se stěžovatelovým úsilím o to, aby jeho domnělé biologické otcovství bylo právně uznáno, splnil své pozitivní závazky podle článku 8 Úmluvy.
65. Dodržení článku 8 Úmluvy
66. Úvodem Soud připomíná, že ve svém rozhodnutí o přípustnosti tohoto případu (odstavec 7 výše) již našel, že v tomto případě stěžovatelovo spojení s dítětem mělo dostatečný základ ve skutečnosti přivést údajné spojení pod rozsah rodinného života ve smyslu článku 8 § 1 Úmluvy.
67. Soud v tomto ohledu připomíná, že D. se narodil mimo vztah mezi stěžovatelem a paní B.F., který předtím trval čtyři roky. Stojí tudíž za povšimnutí, že ihned poté, co jejich vztah v dubnu 1994 skončil, stěžovatel již 18. dubna 1994 podal u Okresního soudu v Gdaňsku návrh na to, aby bylo rozhodnuto o jeho otcovství k D., přičemž tvrdil, že je jeho biologickým otcem. Poté co stěžovatel ztratil veškerý kontakt s dítětem v květnu 1994 (viz výše odstavec 11), opětovně podnikl různé kroky směřující k tomu, aby jeho domnělé otcovství bylo zákonně uznáno. Takže pro posouzení tohoto případu je relevantní, že podle názoru Soudu stěžovatel prokázal evidentní zájem o dítě a závazek k dítěti jak před jeho narozením tak i po něm (viz č. 22920/93, 6. 4. 1994, D.R. 77-A, str. 115; Nylund v. Finsko, č. 27110/95, ECHR 1999-Vi).
68. Soud připomíná, že když byla prokázána existence rodinné vazby k dítěti, musí stát jednat takovým způsobem, aby umožnil vývoj této vazby a musí vytvořit právní záruky, které umožní

od okamžiku narození integraci dítěte do jeho rodiny (viz Keegan, citováno výše, str. 56, 32).

69. V této souvislosti Soud připomíná, že v daném případě situace, která existovala od května 1994, kdy stěžovatel ztratil kontakt s D. až do července 1996, kdy J.M. uznal své otcovství k chlapci, se lišila od situace, kterou Soud posuzoval v rozsudku k případu Kroon. V tomto případě (Kroon) nebylo pro matku možné zahájit řízení k popření otcovství jejího manžela, jelikož nizozemské právo jí ukládalo omezení, aby chránilo právní jistotu, pokud jde o zákonné otcovství k dítěti narozenému mimo manželství. Soud zdůrazňuje, že v daném případě se o takovou úvahu nejedná, jelikož zde neexistovala žádná domněnka otcovství svědčící jinému muži až do uznání otcovství k D. panem J.M.
70. Soud dále připomíná, že ve výše zmíněném případě Kroon stanovil zásadu, že respektování rodinného života vyžaduje, aby biologická a společenská realita měla přednost před zákonnou domněnkou, která v tomto případě protirečila jak zjištěné skutečnosti, tak i přáním dotčených osob, aniž by byla někomu ke skutečnému prospěchu (Kroon, citováno výše, § 40).

Soud zdůrazňuje, že daný případ se v tomto ohledu liší od situace posuzované v případě Kroon také tím, že přání rodičů bylo shodné, zatímco v daném případě nebylo prokázáno, že takováto shoda existuje mezi stěžovatelem a matkou D., přinejmenším od dubna 1994. V důsledku toho se Soud přiklání k názoru, že princip, že biologická realita musí mít přednost, není za okolností daného případu zcela aplikovatelný.

68. Nicméně, s ohledem na situaci, která existovala v daném případě do dubna 1994, kdy vztah mezi stěžovatelem a matkou D. skončil, Soud konstatuje, že právo domnělého biologického otce podle polského práva uznat za vlastní dítě narozené mimo manželství pouhým prohlášením (viz výše odstavec 42) odráží tuto zásadu. Soud poznamenává, že takovéto prohlášení bylo řádným a snadno dostupným instrumentem pro vytvoření rodinných vazeb mezi stěžovatelem a D. Soud dále konstatuje, že možnost efektivně učinit takovéto prohlášení závisela na matčině souhlasu. Nikdo netvrdil, ani neprokázal, že matka D. projevila nesouhlas s uznáním otcovství stěžovatele, dokud se s ním v dubnu 1994 nerozešla. Soud však poznamenává, že kdyby během této doby matka takovýto souhlas neudělila, bylo by pro stěžovatele nemožné takovýto nesouhlas v nějakém řízení napadnout.
69. Pokud jde o období po dubnu 1994, Soud poznamenává, že podle vnitrostátního práva platného v rozhodné době mohl stěžovatel podat návrh na to, aby byl soudem určen opatrovník za účelem zahájení řízení o určení otcovství jménem dítěte. Soud bere na vědomí, že stěžovatel takovýto návrh podal dne 18. dubna 1994.
70. Soud dále poznamenává, že stěžovatel se rovněž snažil zahájit jiné řízení upravené rodinným zákonem za účelem uznání jeho otcovství. Dne 9. ledna 1995 požádal stěžovatel okresního prokurátora v Gdaňsku, aby jeho jménem zahájil řízení za účelem uznání jeho otcovství.
71. Soud tudíž dospívá k závěru, že podle vnitrostátního práva platného v rozhodné době existovaly dosažitelné postupy, podle kterých bylo možné zákonně určit a uznat otcovství k dítěti narozenému mimo manželství.
72. Soud však bere na vědomí stěžovatelův argument, že 9. května 1995 prokurátor odmítl podat paternitní žalobu jeho jménem, neboť vycházel z toho, že v této době zůstává nevyřízenou stěžovatelova žádost o určení opatrovníka, jenž by měl podat identickou žalobu. Prokuratura tudíž měla za to, že není rozumné, aby i ona v tomto případě vedla řízení. Takže podle vnitrostátního práva se tyto dva postupy vzájemně vylučovaly, nebo přinejmenším takto to viděla v daném případě prokuratura.
73. Soud zdůrazňuje, že v daném případě je rozhodujícím aspektem, že žádný z těchto postupů nebyl stěžovateli dostupný v tom smyslu, aby jej mohl uvést do chodu sám. Uvedení těchto postupů do chodu záviselo na rozhodnutí státních orgánů, které mohly na základě volné úvahy rozhodnout, zda takové žádosti vyhoví nebo zda ji zamítnou.
74. V této souvislosti Soud rovněž připomíná relevanci výše zmíněné judikatury Ústavního soudu

Polska (viz výše odst. 47-52) pro otázky posuzované v daném případě. Ústavní soud zejména konstatoval, že nutnost souhlasu matky pro uznání otcovství na jedné straně a absence aktivní legitimace před soudem s cílem domoci se zákonného uznání otcovství na straně druhé vedou k situaci, kdy při absenci takového souhlasu bude biologický otec zbaven jakékoli možnosti vytvořit legální vazbu ke svému dítěti. Ústavní soud dále zdůraznil, že rozhodnutí státních orgánů ohledně zahájení řízení s cílem vytvoření takovéto vazby je zcela přenecháno jejich volné úvaze. Všechny tyto faktory v jejich souhrnu přivedly Soud k závěru, že uvedená ustanovení jsou v rozporu s právem domnělého otce na respektování jeho soukromého a rodinného života garantovaného Úmluvou.

75. Pokud jde o období po 15. červenci 1996, kdy nový partner matky byl uznán za otce D. po jeho prohlášení ze dne 15. března 1996, Soud zastává názor, že skutečnost, že státní orgány se těšily diskreční pravomoci při rozhodování, zda zahájit řízení s cílem napadnout legální otcovství určené prohlášením o otcovství jiným mužem, nelze samu o sobě kritizovat. Skutečnost, že státní orgány byly takovouto diskreční pravomocí vybaveny, byla jasně vedena snahou zajistit nejlepší zájem dítěte, k němuž již bylo otcovství určeno, a současně vybalancovat zájmy jak dítěte, tak i domnělého otce.
76. Soud zdůrazňuje, že tam, kde rozhodnutí, jež má být vyneseno, spadá pod rozsah diskreční pravomoci příslušných státních orgánů, pak zapojené osobě, o jejíž zájmy se jedná, nelze poskytovat stejné procesní záruky, jako jsou záruky aplikovatelné v soudním řízení, a to zejména v tak delikátní oblasti, jakou je legální pokrevní příbuzenství v přímé linii. Soud však poznamenává, že Vláda ani netvrdila, ani neprokázala, že vnitrostátní právo platné v rozhodné době neobsahovalo žádné vodítko, pokud jde o způsob, jak by měla být volná úvaha, k níž byly státní orgány zákonem oprávněny, aplikována.
77. V této souvislosti Soud poznamenává, že prokuratura i soudy ve svých rozhodnutích vnesených poté, co dítě bylo uznáno za vlastní ze strany J.M., připomněly, že samotná skutečnost tohoto legálního uznání jiným mužem postačí k zamítnutí stěžovatelovy žádosti o uznání jeho biologického otcovství (viz výše odstavce 25, 28 a 33).

I když bylo zřejmě rozumné vzít v úvahu skutečnost, že legální otcovství k dítěti již bylo určeno, podle názoru Soudu zde existovaly ještě další faktické okolnosti dané situace, které měly být vzaty v úvahu státními orgány zabývajícími se tímto případem. V této souvislosti Soud poznamenává, že státní orgány nepodnikly žádné kroky, aby určily skutečné postavení dítěte, matky a stěžovatele nebo aby byly provedeny jakékoli relevantní důkazy. Soud dále poznamenává, že při žádné příležitosti nebyl stěžovatel státními orgány vyslechnut, aby byla prokázána a ohodnocena jeho rodičovská způsobilost. Zdůvodnění rozhodnutí vnesených státními orgány bylo povrchní, přičemž jediným odůvodněním jejich odmítnutí zabývat se opakovanými stěžovatelovými stížnostmi byl pouhý odkaz na uznání otcovství ze strany J.M.

78. Podle názoru Soudu a za okolností daného případu by bylo bývalo rozumným očekávat, že státní orgány, když reagovaly na stěžovatelovu snahu po červenci 1996 napadnout otcovství pana J.M., zvažují na jedné straně relativní závažnost zájmů stěžovatele jakožto domnělého otce a na druhé straně zájmů dítěte a rodiny, které byly vytvořeny uznáním otcovství panem J.M. I když Soud uznává, že se lze domnívat, že státní orgány při vynášení svých rozhodnutí poté, co dítě bylo uznáno za vlastní panem J.M., asi nechtěly narušovat právní vztah mezi dítětem a novým partnerem jeho matky, lze kritizovat, že nebyly posouzeny a dokonce ani zvaženy tyto zájmy na pozadí faktického pozadí konkrétního případu. Kromě toho nebylo vůbec posouzeno, zda by za okolností tohoto případu posouzení stěžovatelovy paternity poškodilo zájmy dítěte či nikoliv.

Takže podle názoru Soudu způsob, jakým byla diskreční pravomoc státních orgánů vykonána při rozhodování o tom, zda napadnou legální otcovství určené prohlášením pana J.M. v červenci 1996, tj.

absence jakýchkoli kroků s cílem určit skutkové okolnosti případu, se nezdá být přesvědčujícím v tom smyslu, že by práva a zájmy stěžovatele byly řádně zvaženy.

79. Souhrnně řečeno, když Soud tento případ hodnotil, přihlédl k okolnostem případu jako k celku. Vzal proto v úvahu zaprvé absenci jakékoliv přímo dostupné procedury, jejímž prostřednictvím by byl stěžovatel mohl požadovat, aby jeho legální otcovství bylo určeno (viz výše odstavec 73). Za druhé, Soud vzal na vědomí, že ve vnitrostátním právu neexistuje žádné vodítko pro to, jakým způsobem má být vykonávána diskreční pravomoc svěřená státním orgánům při rozhodování, zda napadnout legální otcovství určené prohlášením učiněným jiným mužem (viz výše odstavec 76). Za třetí, Soud přihlédl k povrchnímu způsobu, jakým vykonávaly státní orgány svou pravomoc, když se zabývaly stěžovatelovými žádostmi o napadnutí tohoto otcovství (viz výše odst. 77). Po posouzení způsobu, jakým se tyto prvky jako celek negativně dotkly stěžovatelova postavení, Soud dospívá k závěru, že i s přihlédnutím k rozsahu volné úvahy přenechané státu tento stěžovateli nezabezpečil respektování jeho rodinného života, na které má podle Úmluvy právo (Mizzi v. Malta, č. 26111/02, § 114, mutatis mutandis).
80. Proto byl článek 8 Úmluvy porušen.
81. Aplikace článku 41 Úmluvy
82. Článek 41 Úmluvy stanoví:

“ Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Škoda
2. Z titulu morální újmy požadoval stěžovatel částku 100 000 polských zlotých (PLN) (cca 25 000 EUR) za morální utrpení a úzkost vyplývající z porušování jeho práv garantovaných Úmluvou. V tomto ohledu se stěžovatel odvolával zejména na úzkost a stres, jimiž trpěl vzhledem ke své neúspěšné snaze o to, aby bylo uznáno jeho otcovství k dítěti, vůči němuž se pokládá za biologického otce.
3. Vláda se domnívala, že uvedená částka je přemrštěná. Požadovala od Soudu, aby rozhodl, že samotný nálezný porušení Úmluvy je dostatečným spravedlivým zadostiučiněním. Alternativně pak požádala Soud, aby výši spravedlivého zadostiučinění stanovil na základě své judikatury v obdobných případech s přihlédnutím ke stavu národního hospodářství.
4. Soud se domnívá, že stěžovatel jistě utrpěl morální újmu a že by se mu spravedlivého zadostiučinění nedostalo pouhým nálezem porušení Úmluvy. S přihlédnutím k okolnostem daného případu a při ohodnocení na základě ekvity, jak vyžaduje článek 41, přiznává Soud stěžovateli z tohoto titulu částku 8000 EUR.
5. Náklady a výdaje
6. Stěžovatel, který obdržel právní pomoc od Rady Evropy v souvislosti s prezentací svého případu v řízení před Soudem, nepožadoval náhradu relevantních nákladů a výdajů.
7. Úroky z prodlení
8. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení měly základ v marginální úrokové míře Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Konstatuje pěti hlasy proti dvěma, že byl porušen článek 8 Úmluvy;
2. Konstatuje pěti hlasy proti dvěma

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným v souladu s článkem 44 § 2 Úmluvy, částku 8000 EUR (osm tisíc euro) jako úhradu nákladů, převedenou na národní měnu žalovaného státu kurzem platným v den vyrovnání, plus

jakoukoli daň, která může být splatná;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedené částky o sazbě rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky plus tři procentní body, a to během doby prodlení;

3. Zamítá jednomyslně zbývající část stěžovatelova požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 18. května 2006 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

1. NIELSEN

tajemník sekce

C.L. ROZAKIS

předseda

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu - Přílohový sešit VI/1996, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 18535/91, str. 13.